

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ГАЛУЗІ

THEORETICAL-METHODICAL ASPECTS OF FORMATION OF THE STRATEGY OF INVESTMENT-INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION AND ENTERPRISES OF ECONOMY

УДК 65.011.47:658.27:631.11

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.48-17>

Зоря О.П.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Полтавська державна аграрна академія

Процюк Н.Ю.

здобувач кафедри фінансів і кредиту
Полтавська державна аграрна академія

Радіонова Я.В.

здобувач кафедри фінансів і кредиту
Полтавська державна аграрна академія

Zoria Oleksii

Poltava State Agrarian Academy

Protsyuk Natalia

Poltava State Agrarian Academy

Radionova Yana

Poltava State Agrarian Academy

У статті здійснено обґрунтування теоретико-методичних аспектів формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва та суб'єктів господарювання галузі. Визначено, що сучасне управління інноваційно-інвестиційним розвитком передбачає розроблення стратегії, за якою визначаються найдоцільніші способи, методи та шляхи використання інвестиційних ресурсів у процесі виробництва доданої вартості, який спрямований на повсякчасне впровадження науково-технічних та інших розробок задля освоєння виробництва, реалізації конкурентоспроможної інноваційної продукції, підвищення її якості, постійне вдосконалення технології виробництва та зайняття оптимальної ніші суб'єктами господарювання провідних ланок національного господарства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Визначено порядок розроблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку та обґрунтовано основні засади ефективної реалізації зазначеної стратегії.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційний розвиток, стратегія, аграрне виробництво, регулювання, ефективність, стимулювання.

В статье осуществлено обоснование теоретико-методических аспектов фор-

мирования стратегии инвестиционно-инновационного развития аграрного производства и субъектов хозяйствования отрасли. Определено, что современное управление инновационно-инвестиционным развитием предусматривает разработку стратегии, по которой определяются наиболее целесообразные способы, методы и пути использования инвестиционных ресурсов в процессе производства добавленной стоимости, который направлен на постоянное внедрение научно-технических и других разработок с целью освоения производства, реализации конкурентоспособной инновационной продукции, повышения ее качества, постоянное совершенствование технологии производства и занятие оптимальной ниши субъектами хозяйствования ведущих звеньев национального хозяйства как на внутреннем, так и внешнем рынках. Определен порядок разработки стратегии инвестиционно-инновационного развития и обоснованы основные принципы эффективной реализации указанной стратегии.

Ключевые слова: инвестиционно-инновационное развитие, стратегия, аграрное производство, регулирование, эффективность, стимулирование.

The agricultural production of our country at the present stage of development carries out its functioning under the influence of various conditions and factors, which to a different extent determine its stability and efficiency. Of particular importance are the issues of improving the process of investment and innovation development of enterprises. Investment-innovative development leads to dynamic changes in agricultural production and allows for the adaptation of enterprises to the changing external environment, taking into account their socio-economic, production, technological and natural-environmental capabilities in the long run. The article substantiates the theoretical and methodological aspects of the formation of the strategy of investment-innovative development of agricultural production and economic entities of the industry. It is determined that the modern management of innovation and investment development involves the development of a strategy, which identifies the most appropriate ways, methods and ways of using investment resources in the process of value added, aimed at the timely implementation of scientific and technical and other developments in order to develop production and marketing production and improvement of its quality, continuous improvement of production technology and occupation of an optimal niche by economic entities of them parts of the national economy in both domestic and foreign markets. The paper defines the procedure for developing a strategy for investment and innovation development and substantiates the basic principles of effective implementation of the strategy. The practical significance of the study is that its scientific-theoretical results, practical proposals, conclusions and generalizations form the scientific basis for the development of strategic directions of investment-innovative development of agricultural production at the sectoral and economic levels. The implementation of the proposed measures will help to increase the efficiency of agricultural production and will ensure the process of formation of investment-innovative development of the agricultural sector of the economy.

Key words: investment-innovative development, strategy directions, agrarian production, regulation, efficiency, stimulation.

Постановка проблеми. Аграрне виробництво нашої країни на сучасному етапі розвитку здійснює своє функціонування під впливом різних умов і факторів, які різною мірою визначають його стійкість та ефективність. При цьому особливого значення набувають питання вдосконалення процесу інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств. Інвестиційно-інноваційний розвиток приводить до динамічних змін аграрного виробництва й дає змогу забезпечити адаптацію підприємств до мінливого зовнішнього середовища з урахуванням їх соціально-економічних, виробничо-технологічних і природно-екологічних можливостей у довгостроковій перспективі.

Кожному підприємству як активному суб'єкту ринку потрібне розроблення власних науково обґрунтованих підходів до розвитку на всіх рівнях управління, що враховують інвестиційно-інноваційні процеси, що відбуваються в галузі, і дають змогу адекватно реагувати на природні зміни аграрного виробництва шляхом реалізації прогнозованої лінії економічної поведінки. Водночас найважливішими пріоритетами розвитку сільськогосподарських підприємств є інноваційні процеси та науково-технічний прогрес, які дають змогу здійснювати перманентне якісне й кількісне оновлення виробництва шляхом впровадження й

практичного використання наукоємної продукції. При цьому недостатня розвиненість інноваційної сфери повинна визначати розроблення ефективного механізму формування інвестиційно-інноваційного середовища в аграрному секторі, здатного посилити інвестиційно-інноваційну активність і забезпечити економічну безпеку підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методологічні та прикладні аспекти інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва та суб'єктів господарювання галузі досліджувались і висвітлювались у роботах багатьох вітчизняних учених-економістів. Найбільш вагомий внесок у розгляд цього питання, на нашу думку, зробили І. Вінченко [1], В. Геєць [2], О. Дацій [3], О. Єрмаков [4], С. Ілляшенко [5], І. Ксьонжик [7], Ю. Лупенко [6], М. Малік [6], Л. Мармуль [7], П. Саблук [8], О. Ульянченко [9], О. Шпикуляк [6]. Незважаючи на значну кількість досліджень з проблем інвестиційно-інноваційного розвитку господарюючих суб'єктів аграрного виробництва, багато теоретичних та методичних питань, пов'язаних з підвищенням інвестиційної привабливості та інноваційної активності аграрних товаровиробників, залишаються не до кінця вивченими та мають дискусійний характер.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних аспектів формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва та суб'єктів господарювання галузі. Відповідно до цього завданнями дослідження є:

- визначення сутності та особливостей стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва;
- обґрунтування порядку розроблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку;
- розроблення основних засад ефективної реалізації стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В сучасних умовах господарювання ефективний розвиток аграрного сектору економіки свідчить про необхідність аналізу й вибору науково обґрунтованих методів до вдосконалення процесів управління сільськогосподарськими підприємствами. Від раціональності прийняття управлінських рішень на всіх рівнях управління багато в чому залежить створення найбільш об'єктивного сценарію довгострокового функціонування підприємств, зокрема, на інноваційній основі.

На нашу думку, під управлінням підприємствами під час переходу до інвестиційно-інноваційного розвитку слід розуміти систему взаємодіючих елементів, які здійснюють цілеспрямований вплив на результат аграрного виробництва та його якісне перетворення за допомогою розроблення й використання стратегії інвестиційно-інноваційного

розвитку, яка впливає в кожен момент часу на сукупний потенціал, закладений у програму розвитку, що веде до мобілізації внутрішніх резервів підприємства й визначає можливість диверсифікації виробництва продукції на основі застосування системно-адаптивного підходу в умовах зміни системи господарювання.

Сутністю цього поняття є розроблення різноманітних сценаріїв розвитку підприємств на основі реалізації перспективних параметрів та орієнтирів функціонування шляхом вироблення й практичного застосування організаційно-управлінських рішень та передбачення факторів, які стимулюють або стримують розвиток сільськогосподарських підприємств. Водночас це поняття спрямовано на вирішення наявних і знову виникаючих проблем, ключовими з яких є збільшення обсягів виробництва продукції, яка володіє необхідними властивостями та якість, задоволення потреб населення в продуктах харчування відповідно до науково обґрунтованих норм споживання і, як наслідок, забезпечення продовольчої безпеки й незалежності країни.

Сучасне управління інноваційно-інвестиційним розвитком передбачає розроблення стратегії, за якою визначаються найдоцільніші способи, методи та шляхи використання інвестиційних ресурсів у процес виробництва доданої вартості, який спрямований на повсякчасне впровадження науково-технічних та інших розробок задля освоєння виробництва, реалізації конкурентоспроможної інноваційної продукції, підвищення її якості, постійне вдосконалення технології виробництва та зайняття оптимальної ніші суб'єктами господарювання провідних ланок національного господарства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Складність формування інвестиційно-інноваційної стратегії полягає в розробленні досить великої кількості альтернативних варіантів таких стратегій та виборі найкращих з них з економічної точки зору. Всі вони повинні найбільш повно відповідати прийнятим цілям інвестиційно-інноваційного розвитку. У процесі розроблення стратегічних напрямів інвестиційно-інноваційної діяльності вирішується завдання визначення економічно найбільш доцільного співвідношення різних форм інвестування, що пов'язано з функціональною спрямованістю досліджуваної галузі. Відповідно до цього необхідність розроблення інноваційно-інвестиційної стратегії обумовлюється тісним функціональним взаємозв'язком інноваційної та інвестиційної діяльності на етапі процесу капіталовкладень у національному господарстві в нематеріальні активи.

Під стратегією інвестиційно-інноваційного розвитку слід розуміти сукупність таких визначень:

- система довгострокових цілей і завдань інвестування та інноваційної діяльності, спрямованої

на вирішення соціально-економічних завдань розвитку аграрного виробництва й заснованої на пошуку, розробленні, передачі й використанні інновацій;

– плани інвестування та інноваційної діяльності щодо досягнення стратегічних цілей і необхідних для цього ресурсів;

– взаємозв'язки між стратегічними й оперативними планами інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва;

– системи показників (показників результативності), що характеризують ступінь досягнення поставлених цілей.

Ці питання повинні бути максимально оперативно вирішені на першому етапі робіт щодо розроблення стратегії. Порядок розроблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку зображений на рис. 1.

Основним результатом розроблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного

Рис. 1. Алгоритм розроблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва

Джерело: розроблено авторами

виробництва повинен бути документ «Стратегія інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва», який визначає основні довгострокові цілі й завдання діяльності в інвестиційній та інноваційній сфері, стверджує курс дій і розподіл ресурсів, необхідних для досягнення цих цілей, а також збалансований, чітко сформульований і послідовний перелік заходів.

Основою формування інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку аграрного виробництва мають бути стратегічні управлінські рішення, які спрямовані на майбутнє й постійні зміни оточуючого середовища; пов'язані із залученням та використанням значних матеріально-технічних ресурсів, широким використанням інтелектуального потенціалу працівників аграрної сфери; характеризуються повною здатністю адаптуватися до змін ринкових умов господарювання під час інституціональних трансформацій; враховують не контрольовані суб'єктами управління зовнішні чинники.

Відповідно до цього основними засадами ефективної реалізації зазначеної інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку аграрного виробництва, на нашу думку, є такі:

1. Ефективне формування перш за все інвестиційного блоку цієї стратегії має відбуватися з урахуванням стратегічного завдання переходу національного господарства країни на більш інноваційний шлях розвитку, який передбачає, що цикл відтворення кожної одиниці капітальних вкладень має бути носієм нововведень, поліпшувати технології виробництва в аграрному секторі задля збільшення їх економічної та соціальної результативності.

2. Об'єктами управлінського впливу під час реалізації вимог інноваційного типу відтворення в аграрному виробництві повинні стати інвестиційні програми розвитку різного масштабу.

3. Оцінювання та відбір інвестиційних проєктів щодо їх включення до інвестиційної програми в державі повинен здійснюватися з позиції їхньої відповідності рівню й результативним можливостям перспективних науково-технологічних інновацій.

4. Слід офіційно на державному рівні визнати інноваційність як вимогу до інвестиційних пріоритетів господарських систем в аграрному виробництві.

5. Ефективне застосування додаткових адміністративно-правових стимулів і механізмів має здійснюватися для фінансової та організаційної підтримки науково-технічної діяльності в аграрному виробництві.

Висновки з проведеного дослідження. Інноваційно-інвестиційне управління аграрним виробництвом вирішує широкий спектр питань планування та реалізації інноваційних проєктів і програм в аграрному секторі, які розраховані на якісні та

кількісні зміни в діяльності суб'єктів аграрного виробництва на ринку продовольства, у виробництві або соціальній сфері сільських територій. Варто зазначити, що будь-які стратегічні кроки в управлінні мають інноваційне спрямування через те, що вони так чи інакше засновані на нововведеннях в організаційній, економічній, виробничо-господарській, збутовій чи управлінській сфері національного господарства. Наприклад, одна з головних для ринкового господарювання стратегій в аграрному виробництві, а саме продуктова, спрямована на впровадження та розвиток нових видів продукції та агротехнологій, сфер і методів збуту продовольства, тобто базується майже винятково на інноваціях.

Водночас задля планування інноваційних процесів в аграрному виробництві доцільно стратегію інновацій розглядати в комплексі з інвестиційною стратегією розвитку аграрного виробництва. Так, стратегія нововведень передбачає певне об'єднання цілей технічної політики капіталовкладень і спрямована на впровадження нових технологій виробництва й видів аграрної продукції, послуг у сільському господарстві. Відповідно до цього стратегічне управління інноваціями в аграрному виробництві спрямовано на досягнення майбутніх результатів безпосередньо через інвестиційний процес у галузі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вініченко І. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2010. 444 с.
2. Геєць В., Семиноженко В. Інноваційні перспективи України. Харків : Константа, 2006. 272 с.
3. Дацій О. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі України. *Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку*. 2011. № 1. С. 65–76.
4. Єрмаков О., Харченко Г. Агропродовольчий потенціал сільськогосподарських підприємств: формування та ефективність використання : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2014. 218 с.
5. Ілляшенко С. Інвестиційна політика держави як інструмент економічного розвитку країни. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 2 (19). С. 207–210.
6. Лупенко Ю., Малік М., Шпикуляк О. та ін. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
7. Мармуль Л., Ксьонжик. І. Інвестування інноваційного розвитку харчових і переробних підприємств : монографія. Миколаїв, 2011. 153 с.
8. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери : наукова доповідь / за заг. ред. П. Саблука. Київ : ННЦ ІАЕ, 2011. 342 с.
9. Ульяновченко О. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа сталого розвитку економіки держави. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 2 (4). С. 70–76.

REFERENCES:

1. Vinichenko, I. (2010), Investytsijna diial'nist' sil's'kohospodars'kykh pidpriemstv [Investment activity of agricultural enterprises], Yuho-Vostok, Donetsk. 444 s. [in Ukrainian].
2. Heiets, V., Semynozhenko, V. (2006), Innovatsiini perspektyvy Ukrainy [Innovative prospects of Ukraine]. Kh. : Konstanta. 272 s. [in Ukrainian].
3. Datsiy, O. (2011). Finansove zabezpechennya innovatsiy v ahropromyslovomu kompleksi Ukrayiny [Financial support innovation in agriculture Ukraine]. Problemy investytsiyno-innovatsiynoho rozvytku. No 1, pp. 65–76 [in Ukrainian].
4. Yermakov, O. and Kharchenko, H. (2014), Ahroprodovol'chij potentsial sil's'kohospodars'kykh pidpriemstv: formuvannia ta efektyvnist' vykorystannia [Agri-food potential of agricultural enterprises: development and efficiency], Komprint, Kyiv, Ukraine. 218 s. [in Ukrainian].
5. Illiashenko, S. (2013), Investytsiina polityka derzhavy iak instrument ekonomichnoho rozvytku krainy [The investment policy of the state as an instrument of economic development]. Stalyi rozvytok ekonomiky, no. 2 (19). pp. 207–210 [in Ukrainian].
6. Lupenko, Yu., Malik, M., Shpykuliak, O. and other (2014), Innovatsijne zabezpechennia rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrainy: problemy ta perspektyvy [Innovative software of development of agriculture Ukraine: Problems and Prospects], Institute of Agrarian Economy, Kyiv, Ukraine. 516 s. [in Ukrainian].
7. Marmul', L. and Ks'onzhuk, I. (2011), Investuvannia innovatsiynoho rozvytku kharchovykh i pererobnykh pidpriemstv [Investment innovative development of food and processing enterprises], Mykolaiv. 153 s. [in Ukrainian].
8. Sabluk, P. (2011), Orhanizatsiyno-ekonomichna modernizatsiya aharnoyi sfery [Organizational and economic modernization of the agricultural sector]. Kyiv : NNTs IAE, p. 342 [in Ukrainian].
9. Ul'ianyuchenko, O. (2015), Innovatsiyno-investytsiyna diyal'nist', yak osnova staloho rozvytku ekonomiky derzhavy [Innovation and investment activity as the foundation for sustainable national economic development], Naukovyj visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu, vol. 2 (4), pp. 70–76 [in Ukrainian].